

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Szüneti tanácsok

Igen érdekes természetrajzi kísérletet végeztem a minap. Két szem kockacukrot icipici darabkára törtem, ráhintettem egy asztalkára, az asztalkát meg kivettem a kertemben a cseresznyefa alá. Aztán szétnéztem a fűben, papírra futtattam egy hangyát, és feltettem az asztalra. Hej, megörült a kis hangyacimbora! Látszott az ide-oda futkosásán, hogy szinte hinni sem akar a szemének. De nem sokáig ámuldozott, hanem megragadott egy cukordarabocskát, és futott vele lefelé az asztal lábán. Nagy boly van a kertecskémen kívül, a fenyvesben, arrafelé sietett, s valamilyen módon hírt kellett adnia társainak, mert nem telt bele fél óra sem, már tele volt hangyával az asztal lapja, folyt a nagy cukorszállítás. Az asztalka négy lábán egész nap jöttek-mentek a buzgó kis munkások, s uzsonna idejére... egy szem nem sok, de annyi cukor sem maradt az asztalon.

Másnap reggel ismét megtörtem két szem kockacukrot. Ekkor azonban már alig tudtam leállítani az asztalka négy lábát, annyi hangya futkosott az előző napi helyen, várták a terülj asztalkájukat. Még három napon át vittem ki nekik az asztalkát úgy, mint addig, a negyedik napon azonban korábban keltem, mint ők, s még alig derengett, már a cseresznyefa alatt turpiskodtam. Kivettem az asztalt a cukorral azon a napon is, de most nem közvetlenül a földre állítottam, hanem mind a négy lábát egy-egy cipőpasztás bádogdobozba, a dobozkat pedig színültig töltöttem vízzel. Úgy vette körül a víz az asztallábakat, ahogy régen a várakat kerítette a vizesárok. Az első hangya valamivel napkelte előtt érkezett az asztalhoz. Nagy hevesen

+ fölszaladt az egyik bádogdoboz oldalán, és megtorpant. Aztán futni kezdett körben a doboz

élén, mintha a hidat kereste volna. Napkeltekor már nyüzsgött a hangyanép a négy dobozon is, az asztal alatt is, nagy volt a zűrzavar. De voltak köztük olyanok is, akik több másodpercig is mozdulatlanul álltak, és magasra emelt fővel néztek fel az asztalra, látszott rajtuk, hogy töprengenek, miféle más úton juthatnának fel a cukormezőre. Ekkor én már nem is annyira őket, hanem inkább a cseresznyefa törzsét figyeltem. A könyv szerint ugyan-

is, amelyben ezt a kísérletet olvastam, eszükbe kellett jutnia, hogy a cseresznyefa ágáról ráejthetik magukat az asztal lapjára. Körülbelül egy óra múlva neki is iramodott két hangya a fa törzsének, kiszaladtak arra az ágra, amely alatt az asztalka állt, rámásztak a legelső levélnek a csücskére, és zsupsz, rápotytyantották magukat az asztallapra. Hamarosan olyan sűrűn hullott a hangya arról a levélcsücsökről, mint a rosszul elzárt csapból a vízcsepp. De hajh, nemsokára ugyanolyan zűrzavar támad az asztalon is, mint amilyen egy órával előbb odalent volt a bádogdobozok körül. A hangyák ugyanis most felragadtak egy-egy cukordarabocskát, és ahogy öt napon át megszok-

ták, futottak vele lefelé az asztallábakon. Tán még dicsérgették is gondolatban az eszüket, lám, milyen okosak ők, kitalálták, miként kaparinthatják meg mégis a cukrot. No de ha dicsérgették, nem tarthatott sokáig az elégedettségük. Amikor ugyanis a vízig értek, természetesen ismét megtorpantak, egész fűrtökben nyüzsgöttek az asztallábakon, és most volt csak igazán nagy a tanácstalanság. S a kísérletem ezzel tulajdonképpen véget is ért. Igaza volt a könyvnek, bebizonyosodott, hogy a hangyák értelme csak a legközelebbi teendőig terjed. Ki tudják találni, miként juthatnak az asztal lapjára, de arra már nem telik a sütnivalójukból, hogy a visszajutás módjára is gondoljanak. Ezúttal persze mégiscsak visszajutottak a bolyba, mert hiszen kiemeltem az asztalkát a vizesdobozokból, engem azonban aligha számítottak bele a tervükbe, így tettek volna ők akkor is, ha esőtőcsa vette volna körül az asztallábakat.

Miközben beballagtam a házikómba, derengeni kezdett bennem egy emlék. Kisfiú koromban, az első osztályos vizsgák után beállított hozzánk egy reggel két osztálytársam. Nem törpeházi gyerekek, hanem a völgybeli falucska lakosai. Erős Jóska meg a kis termetű Döme. Arra kértek, hogy a szünetben barangolhassanak velem hegyeink-völgyeink között. Tudták, hogy én jól ismerem vidékünk minden zegét-zugát. Persze szívesen teljesítettem kívánságukat, s már aznap fölmentem velük a hegytetőre Törpeháza fölé. Megmutattam, hol ered tulajdonképpen a patakunk, hol bújik a sziklák alá, s hol bukkan elő ismét. Ettől kezdve minden reggel feljöttek értem, és mindennap elmentünk valahová. Mindössze az nem tetszett nekem, hogy Jóska is, Döme is gyakran olyasmit akart csinálni, amihez felnőtti erő szük-

séges. Jóska egymaga fel akart húzni egyszer a kerekas kútból egy vödör vizet, a kis termetű Döme pedig vissza akart vezetni a majorba egy megszökött csikót. A kerék nyele persze kiugrott Jóska kezéből, a csikó meg falkapta a fejét, és rúgott egyet. Kivételes szerencse volt, hogy a nyél nem csapódott Jóska arcához, s hogy Döme csak elterült, a patkó nem érte. Többször is figyelmeztettem őket, hogy most még ne akarjanak olyasmit cselekedni, amihez nagynak, felnőttnek kell lenni.

Figyelmeztetésemnek azonban nem sok eredménye volt, s egy reggel éppenséggel azzal álltak elő, hogy aznap a Hegyes-sziklához menjünk, és másszuk meg. A Hegyes-szikla vagy tíz méter magas, vékony sziklacsúcs, s még a legények közül is nem egyszer lezuhant már egy-egy virtuskodó. Szigorúan elutasítottam hát a két fiú kívánságát: „A megmászásról ne is beszéljünk, ahhoz még felnőttnek is gyakorlott sziklamászonak kell lennie. Azt azonban megtehetjük, hogy ma a Hegyes-sziklához megyünk el, és megszemléljük.” Egymásra tekintettek, aztán Jóska ezt mormogta: „Ha nem mászhatjuk meg, menjünk inkább máshová!” Döme pedig ezt: „Moha azt hiszi, hogy mi még pólyások vagyunk.”

Déli elválásunkkor különös nyomatékkal mondogatták, hogy másnap reggel is értem jönnek, gyanút azonban csak akkor fogtam, amikor már egy óra is eltelt, és nem jöttek. Egyszerre csak bekiáltott a kertünkbe egy törpeházi kisfiú, Bérci Bérci: „Összevesztél a falubeli barátaiddal? Miért mentek ma nélküled a Hegyes-sziklához?” Megdöbbenve bámultam Bérci Bercire, de csak egyetlen pillanatig. Aztán tüstént föltekinttem a hegytetőre, oda, ahol a Hegyes-sziklához visz az út. Azon a hegyen állt a házikója Földigszakáll bácsinak is, és megnyugodva láttam, hogy füstöl a kéménye, odahaza van. Földigszakáll bácsiról már többször is beszéltem nektek. Törpeházi törpe volt ő is. De amikor csillagászattal kezdett foglalkozni, alkalmasabb helyre, a hegytetőre költözött. Jól ismert minden gye-

reket Törpeházán is, a faluban is, bíraskodott apró-cseprő ügyeikben, mi meg szinte nagyapánknak tekintettük. Vagy félóra múlva berontottam hát hozzá, és lihegve kiáltottam: „Két kisfiú ... alighanem ... felmászott a Hegyes-sziklára!” Ennyi elég is volt, már hozta is Földigszakáll bácsi a csákányt meg a kötelet, és loholtunk. Néhány perc múlva már azt is tudtuk, hogy valóban felmászta a sziklára, mert meghaloltuk a kétségbeesett kiáltozást: „Segítség! Segítség!”

De amikor ott álltunk végre a szikla előtt, megkönnyebbülve láttuk, hogy nagyobb baj még nem történt. Jóska nem is volt veszélyben, ő a szikla csúcsán kuksolt, Döme azonban a szikla dereka táján kapaszkodott egy-egy gyöngébokorba, gyökérbe, saruja alól folytonosan gurult a kő, s rémül-

ten tapogatott a lábával újabb és újabb centiméternyi támasztóhelyet. De Földigszakáll bácsi már hajította is át a sziklán a kötelet, fatörzsre csavarta, én meg odarángattam Döméhez, s először ő, aztán Jóska mászott le a segítségével. S akkor aztán megtudtuk, hogy tulajdonképpen mi történt. Feljutottak ők a sziklára mind a ketten, nem is nagyon nehezen, s még kurjongattak is odafönn nagy diadalmasan. De hajh, amikor lefelé indultak volna, akkor bezzeg elmúlt a kurjongató kedvük. Mert akkor kiderült, hogy lefelé menni nem mindig könnyebb, mint fölfelé. Jóska leült a csúcsra, és töprengett, hogy mit tegyenek, hogyan jussanak le. Döme azonban annyira meg-

rémült, hogy a lehetetlent is próbálta, elkezdett mászni lefelé. A szikla derekán azonban megrekedett. Porlott a kő a lába alól, töredezték a kezében a bokrok, s ha néhány perccel később érünk oda, öt-hat méter magasságból lezuhan.

Földigszakáll bácsi komoly arccal hallgatta a sziklamászás történetét, aztán megkérdezte tőlük: „Ti ugye mostanában mindig Mohával jártatok? Ma miért nem volt veletek?” A két fiú összenézett, aztán Jóska ravasz ábrázattal felelte: „Azt mondta Moha, hogy a sziklamászás csak nagyobbaknak való. Nem hívtuk hát Mohát, mert hiszen ő ... ő még Döménél is kisebb termetű.” Földigszakáll bácsi elmosolyodott: „Értem. De lám, lám, mégis az derült ki, hogy Moha a legnagyobb köztetek. Aki ugyanis igazán nagy, az nemcsak az orra hegyéig lát, az nemcsak azt okoskodja ki, miként juthat fel valahová, hanem arra is gondol, miként juthat vissza. Mert nagy-nak lenni annyit is jelent, előrelátónak lenni. Moha volt az egyetlen, aki látta előre, hogy erre a sziklára csak felmászni bírtok, de lemászni már nem.”

Ez a történet derengett fel emlékezetemben a minap, amikor a hangyák értelmét vizsgáltam, s hadd tegyem hozzá, hogy aki nagy szeretne lenni, ne csupán a sziklamászásban legyen előrelátó. Ha fára akar mászni valamelyikötök, ne csak az ágat lássa, hanem azt is, nem korhadt-e az az ág, nem fog-e letörni alatta. Aki kimelegedve inni kíván, ne csak a csillogó, hús vízre gondoljon, hanem arra is, hogy meghülhet tőle, s ne igyék tüstént. Aki kavicsot kap föl, hogy megdobja vele játszótársát, ne csak az eltalálás örömeire gondoljon, hanem arra is, hogy célt is téveszthet az a kavics, kiütheti pajtása szemét, s okosan ejtse vissza a földre. Olyanok legyetek, mint az ügyes sakkozók, aki nemcsak azt tudja, melyik figurát léptesse, hanem azt is, hogy mi lehet annak a lépésnek a következménye. S ne legyetek olyanok, mint az én kertem butuska hangyácskái! Mert nem mindig akad Moha bácsi, aki eltávolítsa az asztallábak alól a vízzel telt bádogdobozokat...